

DETTIGSTE ZONDAG DOOR HET JAAR C

Lucas 18:9-14

Wageningen 2016

Het is niet zo eenvoudig als het lijkt, om precies aan te geven, wat er nou mis is met het gebed van die farizeeër. Want, denk maar niet, dat de man staat te liegen, of dat hij 'de kat in het donker knijpt'. Hij is een oprecht, eerlijk en vroom mens.

Hij vast inderdaad tweemaal in de week. Hij houdt zich angstvallig aan al de geboden. Hij doet veel meer dan van hem verwacht wordt. Hij rijdt geen scheve schaats. En hij is echt niet 'zoals die tollenaar dáár'. Hij heult immers niet met de bezetter, en hij perst zijn medemens zeker niet af. God zij dank, zo ben ik niet, voegt hij er aan toe. En hij bedoelt dat heel letterlijk. Dank zij God en wellicht dankzij mijn vrome ouders, ben ik altijd op het rechte pad gebleven!

Wie durft nu dan nog zeggen, dat de man fout zit? Of wie van ons heeft de moed om te beweren, dat hij of zij zelf niet ook zó over zichzelf denkt: God zij dank, ik leef netjes, zoals het een christenmens betaamt? In zijn parabel legt Jezus dan ook veel meer nadruk op zijn waardering voor het gebed van de tollenaar, dan dat hij de woorden van de farizeeër analyseert en verwierpt of ernstig berispt.

Laat ik het eens anders benaderen: zou het kunnen zijn, dat de man een sollicitatiegesprek, waarin je jezelf moet verkopen, verwacht met een gebed, waar je - in al je schamelheid - staat in de tegenwoordigheid van de Alheilige? Je zou hem willen toeroepen:

Lieve man, je hoeft jezelf niet te verkopen of aan te prijzen. Je bent al lang aangenomen door God, je bent al zijn geliefde zoon - zijn beminde dochter. Al van vóór je geboorte ben je immers zijn kind!

Wat beiden trachten te doen - zowel de tollenaar als de farizeeër - is: in een gebed proberen uit te drukken, wie zij ten diepste zijn. Zij trachten - ieder voor zich - een antwoord te geven op de vraag: wie ben ik eigenlijk? En vooral: wie ben ik, O God, in uw ogen? De farizeeër presenteert zich als 'een vrome, gelovige en orthodoxe Jood; de tollenaar ziet zichzelf als een 'zondaar'.

Het antwoord, dat de tollenaar op die vraag geeft, lijkt niet alleen 'zoals het hoort', maar het schijnt ook heel eenvoudig. Zó eenvoudig, dat je geneigd bent het simpelweg voor jezelf te herhalen, om ook die troostende bevestiging te horen en gerechtvaardigd naar huis te gaan.

Maar zó is het in de parabel in ieder geval niet. Daar komt de reactie van de tollenaar niet uit een boekje. Ook niet uit de catechismus. Ook heeft hij het zó niet in de Bijbel gelezen. Het komt zelfs niet van buiten af. Dat hoge woord welt blijkbaar op uit de diepe diepste van zijn eigen ziel. Ja, het is wellicht niet eens zijn eigen woord. Het is Gods woord. 'Gij, die uw woord in ons hebt gelegd in den beginne als een bron van weten'.

Geestelijk leven, spiritualiteit, kan omschreven worden als: het op zoek gaan naar dat ene woord, dat in mij is neergelegd. Het woord, dat de expressie is van wie ik ten diepste ben.

Bij het bidden en het mediteren geldt slechts één gebod: maskers af! Lezend in de Bijbel, wil het me voorkomen, dat dit bevrijdende woord verschillend is voor verschillende mensen. Ik geef u een paar voorbeelden:

Aan Johannes de Doper werd eens gevraagd: wie ben je? Wat zeg je over jezelf? Johannes was in staat om die vraag onmiddellijk met één woord te beantwoorden: ik ben 'n *stem*. Een stem van iemand, die roept in de woestijn. Niks meer en niks minder.

Of de aartsvader Jacob, vechtend met de Engel, antwoordt op de vraag: wie ben je? Wat zeg je over je Zelf? Ik ben Jacob, d.w.z. de bedrieger. Tegen zijn vader had hij - twintig jaar geleden - nog gezegd, toen hij de zegen van zijn broer kwam opeisen: ik ben Ezau. Maar nu - nu hij geconfronteerd wordt met zijn diepste zelf - weet hij, is het hem gegeven, om te zeggen: ik ben degene, die bedriegt en bedrogen heeft. En ook toen gold het woord, dat Jezus uitspreekt in de parabel: gerechtvaardigd ging hij naar huis

Of Maria, die – volgens het verhaal - zich op het meest geheiligde ogenblik in haar leven, haar totale-zijn samenvat, wijzend op haar zelf: zie, de dienstmaagd des Heren.

Ook God zelf heeft zich ooit zo diep uitgesproken, toen Mozes Hem - volgens het Bijbels narratief - vroeg: hoe is uw naam? God (zoals verteld wordt) - antwoordde: IK Ben, die ik ben, is mijn naam, en wel voor eeuwig. Mijn naam is: ik zal er zijn voor jou, lieve mens van mij

Het is tegenwoordig mode om die Bijbelse woorden 'Ik ben, die ik ben' op jezelf toe te passen. Vaak in de betekenis van: ik mag er zijn, zoals en wie ik ben. Maar als ze ont-aarden in een kreet, een slogan worden, zijn ze oppervlakkig en goedkoop.

Echte antwoorden zijn allemaal woorden, die van heel diep komen. Woorden, die je zelf niet maakt of uitvindt. Ja, je kunt ze wel napraten, maar als ze authentiek zijn, heb je dat woord eerst ontvangen. Dat heel specifieke woord, dat helemaal voor jou geldt, ligt allang klaar op de bodem van je ziel.

En wat dat woord ook is, zondaar, stem, bedrieger, dienstmaagd, rechtvaardige, zoeker... Benedictus, gezegend: wie zijn of haar woord vindt en het van harte aanvaardt en omhelst, die mens gaat - volgens het woord van Jezus - gerechtvaardigd naar huis.

Jouw eigen diepste naam is de sleutel van je ziel. Maar die sleutel vind je niet een, twee, drie. Zelfs niet na een intens gebed of meditatie. Die sleutel moet je opdelven, of liever moet opgedolven worden, het moet je zelfs gegeven worden. Soms is dat een revelatie. Een openbaring!

Een enkele keer reiken andere mensen jou het woord aan. Of zij zetten je op een spoor. Een vriend bijvoorbeeld in een toespraak tijdens je viering van een of ander jubileum. Weer een andere keer komt jouw woord tot je - veel pijnlijker - als een als een verwijt, een aanklacht.

Hoe het ook komt, het laatste, het definitieve woord zal pas klinken op het eind van je leven, of beter, misschien pas als je werkelijk staat voor Gods troon. Het zoeken echter, nu tijdens dit leven naar dat antwoord blijft uiterst waardevol:

Wat zeg je over je zelf, over je ware Zelf? Wie ben jij ten diepste?

Het antwoord op die vraag openbaart je ware gezicht.
Delf dat gezicht - dat woord dan op - O God,
maak mij mooi.
Moge ik worden, wie ik ben.